

Шукалович Б.В.

студент,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ УЧАСНИКІВ АТО

Право на працю – одне з фундаментальних прав людини, встановлене міжнародно-правовими актами і визнане усіма державами світу. Це право належить до групи соціально-економічних прав. Воно забезпечує можливість доступу та забезпечення джерел для задоволення потреб себе і своєї сім'ї, самореалізації та самовираження.

Відповідно до ст. 43 Конституції України встановлено: кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Використання примусової праці забороняється. Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення. Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом [1].

Згідно статті 1 КЗпП – Завдання Кодексу законів про працю України. Кодекс законів про працю України регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини. Законодавство про працю встановлює високий рівень умов праці, всемірну охорону трудових прав працівників [2].

У зв'язку з напруженою ситуацією на сході, що склалася у квітні 2014 року. 14 квітня 2014 року Секретар РНБО і виконувач обов'язків президента України Олександр Турчинов підписав указ про введення в

дію рішення РНБО «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України», таким чином розпочалася велика мобілізація працездатного, здорового населення до лав Антитерористичної операції.

Згідно ст. 3 Закону України «Про зайнятість населення» – кожен має право на вільно обрану зайнятість. З початком АТО у законодавстві України відбулася низка змін, а саме зміни були внесені до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та Закону України «Про занятість населення».

Зміни розширюють перелік категорій громадян, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню, і включають в нього учасників бойових дій, зазначених у пунктах 19 і 20 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Зокрема, осіб, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в АТО, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах АТО в період її проведення. Зміни стосуються тільки осіб, зареєстрованих у Державній службі зайнятості, які перебувають на обліку як безробітні [4].

Відповідно до п. 8 Ст. 14, категорії громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню учасники бойових дій, зазначені у пунктах 19-21 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [3].

На сьогоднішній день існує і функціонує дуже багато проектів, центрів практичної допомоги, консультацій про працевлаштування учасників антитерористичної операції. Це все створено та покликано допомогти захисникам державності на сході України, всім тим, хто хоче свою патріотичну позицію відстоювати і в мирному житті.

Соціальний захист учасників АТО охоплює питання, що пов'язані з трудовою діяльністю. Законодавством встановлені гарантії збереження робочого місця і заробітку найманим працівникам. Відповідно до **ст. 119 КЗпП** України, за працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, але не більше 18 місяців, зберігаються місце роботи, посада і середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, а також у фізичних осіб – приватних підприємств, у яких вони працювали на час призову [2].

Норма про збереження місця роботи і компенсацію заробітної плати діє згідно з п. 2 Прикінцевих положень Закону № 1275 [5].

Через неповернення державою понесених роботодавцями витрат по виплаті заробітної плати, останні часто звільняють працівників, які були мобілізовані, ще до закінчення 18-місячного строку. Як правило, звільнення проводиться за п. 3 ст. 36 КЗпП України (призов або вступ працівника на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу), але звільненому працівнику не нараховують компенсацію за невикористану відпустку, не проводять із ним кінцевого розрахунку і не виплачують вихідної допомоги у розмірі 2-х місячної мінімальної заробітної плати, як це передбачено ст. 44 КЗпП України. Крім того, в порушення Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників [6], без письмової заяви працівника на його адресу надсилають трудову книжку. В такому випадку звільнений працівник має право звернутися до суду з вимогою поновити його на роботі, стягнути середньомісячний заробіток за час вимушеного прогулу та моральної шкоди. Посилаючись на положення ч. 6 ст. 95 КЗпП України, норми Закону України «Про індексацію грошових доходів населення» від 06.02.2003 року [7], та Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1078 [8], незаконно звільнений працівник має право вимагати індексації заробітної плати та компенсації втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням строків її виплати. Час перебування працівника на службі на момент звільнення є поважною причиною для поновлення строків звернення до суду із позовною заявою.

Звернувшись до ст. 172 Кримінального кодексу України «Грубе порушення законодавства про працю» передбачена кримінальна відповідальність роботодавця за порушення законодавства про працю, до якого і відноситься звільнення та відмова у виплаті заробітної плати вищевказаним категоріям громадян [9].

Таким чином, якщо аналізувати вищесказане і зробити висновок, щодо правового регулювання працевлаштування учасників АТО, то на мою думку доцільно було б прийняти Закон, який би регулював дане питання. А також до Закону № 1275 необхідно внести зміни згідно із якою за порушення чинного законодавства про працю України та незаконне звільнення з роботи і відмову у виплаті заробітної плати громадянам, призваним на військову службу у зв'язку з мобілізацією, роботодавці мають сплатити до державного бюджету України штраф. Саме накладення на роботодавців матеріальних санкцій призведе до

дотримання ними норм чинного законодавства України при мобілізації працівників на службу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 01 березня 2019 р. : офіц. текст. Київ : Алерта, 2019. 80 с.
2. Кодекс законів про працю України: чинне законодавство із змінами та допов. на 07 вересня 2020 року: офіц. текст. Київ : Алерта, 2020. 104 с.
3. Закон України «Про зайнятість населення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
4. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час проведення мобілізації» від 20.05.2014 № 1275-VII, опублікований в газеті «Голос України» від 07.06.2014 № 109.
6. Інструкція про порядок ведення трудових книжок працівників. Саки : Трудові правовідносини в санаторно-курортних закладах, 2006. 196 с.
7. Закон України «Про індексацію грошових доходів населення» від 06.02.2003 року. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 42. Ст. 551.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1078 «Про затвердження порядку проведення індексації грошових доходів населення». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-p>
9. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 15 вересня 2020 року: офіц. текст. Київ : Алерта, 2020. 224 с.